

інвестицій та ефективному використанню природно-ресурсного потенціалу регіони отримують можливість зміцнювати свою економічну позицію та підвищувати конкурентоспроможність [2].

Рекреаційна діяльність також має суттєве соціальне значення, зокрема, покращуючи здоров'я населення, зменшуючи стрес та сприяючи гармонізації соціальних відносин. Це, у свою чергу, зумовлює позитивні зміни в загальному рівні добробуту та підвищує привабливість регіонів для туристів та інвесторів. Таким чином, розвиток рекреаційної сфери можна вважати одним із пріоритетних напрямів регіональної політики, який вимагає уваги як з боку держави, так і місцевих органів управління.

У підсумку, стратегічний підхід до розвитку рекреаційної галузі дозволить не тільки розширити її економічні можливості, але й забезпечити стійкий розвиток регіонів, покращити екологічну ситуацію та сприяти формуванню високих соціальних стандартів. Відтак, комплексний розвиток рекреаційної сфери здатен стати потужним драйвером для регіональної економіки, підвищуючи її стійкість і сприяючи процвітанню.

Література:

1. Бондар Ю.А., Легінькова Н.І. Organizational-economic mechanism of ecological tourism development. *Вісник післядипломної освіти «Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. № 18 (47). С. 162-180.

2. Гуцалюк О.М., Речиць О.С. Туризм як стратегічна галузь національної економіки в управлінні бізнес-процесами. *Business process management in tourism: collective monograph*. Poznan: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu, 2020. Pp. 33-44.

Мельникова М.В.

доктор економічних наук, доцент,
Інститут економіки промисловості НАН України,
м.Київ, Україна

ПРО РЕЦИКЛІНГ ТА РОЗПОДІЛЕНУ ЕНЕРГОГЕНЕРАЦІЮ ЯК ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ПРОМИСЛОВОГО МІСТА

Актуальність розгляду питань впливу рециклінгу та розподіленої енергогенерації на забезпечення інноваційного розвитку територіальної громади промислового міста обумовлена такими обставинами. Створення інфраструктури інновацій включає індустріальні парки, які поряд з інноваційними центрами та бізнес-інкубаторами, сприяють співробітництву між інноваційно активними підприємствами різних форм власності, науковими та освітніми установами, про що підкреслено авторами статті [1]. Поряд з інфраструктурою інновацій автори статті визначають такі напрями інноваційного розвитку територіальної громади, як: «розвиток людського капіталу; створення сприятливого бізнес-середовища, фінансова підтримка інновацій, розвиток інноваційних галузей, стимулювання інновацій в сфері громадських послуг, створення мереж і партнерств» [1]. Для забезпечення фінансової підтримки впровадження інновацій територіальній громаді потрібні додаткові бюджетні надходження або економія видатків бюджету.

Важливим резервом економії видатків місцевого бюджету виступає заміна первинних ресурсів вторинними на засадах рециклінгу та розподіленої енергогенерації в рамках моделі промислового симбіозу між містоутворюючими, містообслуговуючими і містобудівними підприємствами, яка звичайно використовується в екоіндустріальних парках [2]. Так, в екоіндустріальному парку м. Колундборг (Данія) до моделі промислового симбіозу включено містоутворюючі підприємства, пов'язані з нафто- та газопереробкою, біотехнологіями, електроенергетикою, і підприємства міського господарства в сфері теплопостачання, виробництва будівельних матеріалів та добрив. Муніципалітет при цьому виступає

організатором взаємовідносин між містоутворюючими підприємствами та підприємствами міського господарства.

В Україні в рамках затвердженого розпорядженням Кабміну України №176-р від 24.02.2023 р. «Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки», реалізується концепція перетворення індустріальних парків в еко-індустріальні парки, які засновано на використанні моделі промислового симбіозу та організації співробітництва з територіальними громадами. На це спрямовано й проект GEPP Ukraine, що реалізується в даний час UNIDO за фінансової підтримки уряду Швейцарії в рамках Глобальної програми з еко-індустріальних парків. Слід зазначити, що організація промислового симбіозу можлива не тільки в рамках інституційно закріпленої економічної взаємодії між підприємствами на території еко-індустріального парку. Як свідчить досвід датського міста Колундборг, модель промислового симбіозу може формуватися протягом двадцяти років за рахунок поступового поглиблення партнерських взаємовідносин між підприємствами, які розташовані на окремій території та здійснюють обмін первинними та вторинними ресурсами, включаючи енергоресурси, а потім інституційно оформитися як еко-індустріальний парк[3].

Розглянемо докладніше як саме використання моделі промислового симбіозу та її складових – рециклінгу виробництва та розподіленої енергогенерації сприятиме не тільки вирішенню завдань підвищення екологічної та енергетичної безпеки, але й економії бюджетних видатків, яку можливо в подальшому використати для фінансування інноваційного розвитку громади. Рециклінг виробництва передбачає максимізацію використання первинних ресурсів та мінімізацію відходів у відвалах [2]. Саме використання відходів містоутворюючих промислових підприємств (вторинних ресурсів) в міському господарстві, наприклад, доменних шлаків безпосередньо або після переробки в будівельні матеріали, дозволяє зменшити витрати місцевого бюджету, спрямовані на ремонт доріг, благоустрій та інші потреби громади. Зазначене співробітництво між містоутворюючими та містообслуговуючими підприємствами широко використовувалося в довоєнний період в таких промислово розвинутих містах, як Дніпро, Запоріжжя, Кривий Ріг. Розподілена енергогенерація в свою чергу заснована на автономному виробництві електро- та/або теплової енергії за рахунок використання викопного палива або відновлюваних джерел енергії, а також вторинних енергоресурсів – скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів промислового виробництва [4]. Саме використання скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів в системі міського тепlopостачання визнано в «Національному плані дій з енергоефективності на період до 2030 року» важливим напрямом економії енергоресурсів. В результаті економії енергоресурсів може бути отримана і економія видатків місцевого бюджету на викопне паливо, що використовується для міського тепlopостачання.

Отримання економії бюджетних коштів за рахунок використання вторинних ресурсів в системі міського господарства промислового міста потребує наявності відповідної інфраструктури, яка забезпечить переробку відходів виробництва або передачу скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів. Для цього доцільно забезпечення сприятливих умов для залучення додаткових інвестицій в інфраструктурні проекти або при наданні дозволів бізнесу для реалізації проектів створення нових виробництв встановлювати додаткові інвестиційні зобов'язання, спрямовані на забезпечення розвитку інфраструктури території присутності. У випадку, коли переробка відходів передбачає впровадження будь-яких інновацій або сприяє підвищенню екологічної безпеки, орган місцевого самоврядування повинен це враховувати та передбачити надання пільг або преференцій як інвесторам, так і безпосередньо підприємствам, що займаються переробкою відходів та використанням вторинних енергоресурсів. Крім того необхідно забезпечити моніторинг виконання бізнесом додаткових інвестиційних зобов'язань щодо розвитку інфраструктури на території присутності. Таким чином, в результаті організації переробки промислових відходів та використання вторинних енергоресурсів територіальна громада буде отримувати додаткові кошти з місцевого бюджету для забезпечення інноваційного розвитку.

Крім використання скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів промислового виробництва важливим резервом економії видатків бюджету на міське теплопостачання виступає переробка твердих побутових відходів (ТПВ) як відновлюваного джерела енергії, що може вважатися елементом розподіленої енергогенерації. При цьому слід розглянути можливості адаптації досвіду Данії (спалення ТПВ) та Італії (біогаз звалищ ТПВ) щодо переробки ТПВ для потреб міського електро- та теплопостачання з урахування вимог екологічної безпеки, а також оцінити можливу економію видатків місцевого бюджету за рахунок використання ТПВ, що й повинно стати предметом подальших досліджень.

Література:

1. Томашук І.В, Томашук І.О. Стратегічні основи інноваційного розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2023 №57 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-81>
2. Maranesi C., De Giovanni P. Modern Circular Economy: Corporate Strategy, Supply Chain, and Industrial Symbiosis. *Sustainability*. 2020. № 12(22). URL: <https://doi.org/10.3390/su12229383>
3. Jacobsen N. B. Industrial Symbiosis in Kalundborg, Denmark: A Quantitative Assessment of Economic and Environmental Aspects. *Journal of Industrial Ecology*. 2006. Vol. 10. P. 239-255
4. Теоретико-прикладні аспекти декарбонізації та розвитку розподіленої електроенергетики України: кол. моногр. / за ред. М.О.Кизима. Харків: 2020. 344 с.

Микитенко В. В.

доктор економічних наук, професор,
Інститут економіки промисловості НАНА України,
м. Київ, Україна

МЕХАНІЗМИ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Об'єктивним є визнати, що авторська аргументація на пріоритетності й нагальності реалізації на практиці *гібридного сценарію організації реконструктивного просторового розвитку* (ГБСорпр) *господарських систем України* (ГСУ) з акцентом на когнітивно-інформаційний сценарний драйвер [1]: а) зумовлена врахуванням ключових факторів активізації процесів регенерації: синергією різних підходів; цифровізацією в якості ключового драйвера; адаптивністю до викликів; інтеграцією міжнародних стандартів та практик; забезпеченням сталого розвитку і господарювання; зниження ризиків та елімінавання загроз, тощо [2]; б) убезпечено системно-комплексним підходом до розвитку ГСУ [3]; в) передбачає використання оптимального, для постконфліктного відновлення, прикладного інструментарію, сформованого з урахуванням методів високого рівня складності математичної логіки [4]. Зазначене дозволило встановити, що у 2024–2025 рр. у ГБСорпр доцільно застосовувати такий комплекс сценарних механізмів та інструментів із наступним відсотковим розподілом (рис. 1): інноваційно-інтеграційний сценарій – має забезпечувати 21,5% структурної складової, децентралізовано-стабілізаційний — 17,6%; еко-резилієнтний — 13,9%; економіко-резилієнтний — 21,5%; когнітивно-інформаційний сценарій повинен мати найбільший вплив, формуючи 25,5% від загальної структури гібридного сценарію.